

Til
Klima- og miljødepartementet

5. desember 2022

Innspill til arbeid med stortingsmelding/strategi for klimatilpasning

Tekna – Teknisk naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med 99 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Vi viser til departementets innspillsmøte 29. november 2022, og vil med dette utdype Teknas synspunkter. Det er nødvendig å tilpasse oss et endret klima med de naturfarene som det bringer med seg. Klimautslippene må begrenses samtidig vi må tilpasse oss de endringene i klima som nå faktisk skjer. Vi er derfor glad for at regjeringen har satt i gang arbeidet med en ny stortingsmelding om klimatilpasning.

Vi må skaffe kunnskap om utfordringene for å lage en god plan

Tekna mener det er viktig at man har tilstrekkelig kunnskap om hva som er de største utfordringene for å lage en god plan. Vi legger til grunn at riksrevisjonens rapport om klimatilpasning av transportinfrastrukturen og bebyggelse ligger til grunn for regjeringens arbeid. Fra denne vises blant annet til følgende bekymringsfulle oversikt:

- 22 000 bygninger ligger i dag i områder hvor det kan komme en 200-års flom. Antall bygg og hyppigheten på flommene vil øke.
- 46 000 bygninger ligger i dag i områder hvor det kan komme 1000-års skred i bratt terreng. Antall berørte bygg og hyppigheten vil øke.
- 54 000 bygninger ligger i dag i fareområder for kvikkleireskred. Kraftigere nedbør og erosjon vil føre til skred på nye steder, og skred vil skje hyppigere
- 72 000 bygninger ligger i dag i områder hvor det kan komme 200-års stormflo. Her vil omfanget av bygninger og hyppighet øke betydelig, fra 2090 annet hvert år.
- 315 000 bygninger ligger i dag i tettsteder med fare for overvann. Flere bygg vil bli berørt oftere.

Det fremgår av Riksrevisjonens rapport at verken stat eller kommuner har tilstrekkelig kunnskap om hva som er de største utfordringene. Tekna mener det er viktig at vi får en slik oversikt, og at man i det videre arbeid prioriterer de største utfordringene først.

Et godt kunnskapsgrunnlag kan styrkes gjennom en nasjonal koordinering av ressurser som Norsk klimaservicesenter og felles digitale (kartbaserte) systemer for kommunene. Det er hensiktsmessig at kommunene bruker samme verktøy hvor de kan støtte hverandre gjennom samarbeid og nettverk. Kunnskapen er under utvikling. Klimamodellene og beregningene stadig blir bedre, og informasjonen vi nå har kan endre seg når vi lærer mer.

Vi trenger kompetente fagfolk i hele landet

Riksrevisjonens undersøkelse viser at «...myndighetene mangler kunnskap om hvor utsatt eksisterende bebyggelse og transportinfrastruktur er for naturfare ved framtidige klimaforhold.» De påpeker videre at denne kunnskapsmangelen «...gir risiko for at det ikke iverksettes nødvendige forebyggende tiltak.» Kommunene vurderer i dag naturfare, risiko og sårbarhet (ROS) for bebyggelse og infrastruktur gitt dagens klima. Men kun et mindretall av kommunene gjennomfører ROS-analyser hvor de legger *framtidens* endrede klima til grunn, ifølge undersøkelsen fra Riksrevisjonen.

Tekna gjennomførte nylig en undersøkelse blant våre faggrupper i kommunene. Vår undersøkelse bekrefter at kommunene har problemer med å skaffe fagfolk med teknisk og naturvitenskapelig bakgrunn. Bare 34 prosent av kommunen får tak i den kompetansen de trenger. Langt over halvparten av kommunene ansetter fagfolk med lavere utdannelsesnivå enn ønskelig, eller manglende spisskompetanse. 44 prosent av kommunene oppgir i Teknas undersøkelse at de har problemer med å løse oppgavene innen klima og miljøområdet fordi de mangler spesialistkompetanse.

Det er i kommunene at klimaendringene skjer. Da må kommunene settes opp med nødvendig kompetanse for å kartlegge, planlegge og gjennomføre nødvendige tiltak.

Tekna mener at en strategi for klimatilpasning også må angi hvordan statlige og kommunale myndigheter kan rekruttere tilstrekkelig med kompetente fagfolk med teknisk og naturvitenskapelig bakgrunn.

Vi påpekte for statsbudsjettet 2023 at statlige tilskudd til nettverk og kompetanseutvikling rundt klimatilpasning burde økes. Denne posten har stått stille i flere år. Vi er ellers glad for at støtten til Klimasats ble styrket.

Det er også viktig at bedrifter har kunnskap og forståelse for hvilke utfordringer klima- og miljøendringer medfører. Statlige selskaper bør ha styremedlemmer med slik kompetanse.

Økt vedlikehold på vei og bane

Dagens og framtidens klima krever økt vedlikehold av bebyggelse og infrastruktur. Dessverre ser vi økte etterslep på både vei- og jernbaneinfrastrukturen.

Tekna deler fagmiljøenes bekymring for økte etterslep på vedlikehold av vei og bane. Vår fysiske infrastruktur må tilpasses dagens og framtidens våtere og villere klima med flere oversvømmelser, jord- og snøskred. Gode og stabile fagmiljøer er nødvendige i både kommunene og i statlige etater som NVE, Statens vegvesen og Jernbaneverket/BaneNor. Omorganiseringer og oppsplittinger innen vei og bane har gitt mindre kapasitet til å møte klimaendringene.

Tekna mener at vi trenger en mer aktiv samordning av innsatsen på drift og vedlikehold på riks- og fylkesveier slik at bevilgningene rekker lenger og vedlikeholdsetterslepet kan begrenses. Det er store muligheter for bedre utnyttelse av ressursene ved bedre samordning. Vi viser også til regjeringens pågående arbeid med omorganisering av veisektoren i Norge.

Naturbaserte løsninger må forstås og benyttes

Tekna mener at naturbaserte løsninger må drøftes i stortingsmeldingen både som forebyggende tiltak og som en tilpasning til et endret klima, miljø og natur.

Naturens svekkede tilstand øker vår sårbarhet for klimaendringer. Som eksempel kan myr, våtmarker og skog i nedbørsfeltet fordøye vann ved kraftig nedbør og slik redusere fare for flom og ras. I bebygde strøk bidrar grønne områder og permeable dekker, sammen med åpne elver og bekker, til redusert fare for flom- og vannskader. Igjen er kunnskap viktig, og vi mener det er viktig å sikre midler til å videreutvikle kunnskapen om naturbaserte løsninger.

Samhandling og felles målsetting på veien mot en ny klimavirkelighet

I Riksrevisjonens rapport pekes det på manglende koordinering og samhandling mellom ulike aktører og nivåer som en viktig årsak til at arbeidet med klimatilpasning i dag ikke holder mål. Kommunenes arealplaner skal samordne ulike interesser og må oppdateres for å møte et endret klima.

Departementet bør i meldingen vurdere om dagens lov- og regelverk på en bedre måte kan utløse politiske vedtak i kommunene som sikrer arealnøytralitet og robust bebyggelse og infrastruktur. Vi har merket oss at det i mange kommunestyre sitter langt inne å prioritere klimarobuste løsninger som kommunens egne fagmiljøer anbefaler.

Arbeidet med klimatilpasning synliggjør ofte konflikter mellom ulike lokale interesser. Kunnskap og folkeopplysning om klima, natur og miljø er en forutsetning for å enes om gode løsninger for klimatilpasning i praksis.

Vi har merket oss at Stortinget har sluttet seg til at arbeidet med klimatilpasning skal legge til grunn et scenario fra klimaframskrivingene med høye klimagassutslipp. De statlige planretningslinjene om klima- og energiplanlegging og klimatilpasning stiller også et krav om at det høye utslippsalternativet skal legges til grunn.

Tekna mener at departementet i strategien bekrefter og klargjør hvilket klima vi må tilpasse oss til – slik at arbeidet kommer inn i et godt spor og alle aktører får en felles virkelighetsforståelse.

Med vennlig hilsen

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Line Henriette Holten,
generalsekretær